

Saksframlegg

Formål

Fagskolestyret vedtok i møte, 3.3.2022, å be rektor om å utrede hvordan skolen kan legge til rette for positiv særbehandling av kvinner ved opptak til Lokomotivførerutdanningen i 2023.

Målet er:

Å øke andelen kvinnelige lokomotivførere i Norge.

- I 2027 vil 10 % av alle lokomotivførere være kvinner i Norge.
- I 2032 vil 15 % av alle lokomotivførere være kvinner.
- Av søkerne som tilbys plass i opptaket 2023 -2025 vil mellom 15 - 20 % være kvinnelige studenter.
- Lokførerskolen vil i 2025 og framover ha mellom 25 - 30 % kvinnelige studenter i hvert kull.

Bakgrunn

Lokomotivføreryrket er et mannsdominert yrke i Norge. Ifølge Norsk Lokomotivmannsforbunds medlemstall i 2022 er omtrent 7 % av deres lokomotivførermedlemmer kvinner. I Sverige har andelen økt fra omtrent 10 % i 2014 til 18 % i 2021. I Finland er tallet omtrent 5 %. (Tallene er fra Norsk Lokomotivmannsforbunds samarbeidspartnere i de nordiske landene.)

EU peker på at det ikke er noen grunn for at det ikke er flere kvinnelige lokomotivførere, skriver EU i sin konsekvensanalyse av førerdirektivet.

I budsjettframlegget fra Samferdselsdepartementet (Prop. 1 S (2021– 2022) side 239) høsten 2021 ble det poengtert:

Lokføreryrket er mannsdominert. For å bedre kjønnsbalansen arbeider Norsk fagskole for lokomotivførere som Jernbanedirektoratet har ansvaret for, med å auke kvinnedelen i studentrekrutteringa.

Diskusjon

Fagskolen mener at skolen må kunne legge til rette for å få flere kvinnelige søkere til Lokførerskolen. Det vil gjøre at andelen kvinnelige førere i Norge kan øke, på sikt. Dersom bransjen og myndigheter ønsker dette, kan fagskolen sette inn målrettede tiltak som kan fremme kvinneandelen. De siste årene har skolen hatt søkelys på hvordan skolen kan rekruttere flere kvinner gjennom markedsføring. Skolen har nådd flere mulige kvinnelige søkere, men tallet er likevel lite, da vi ser at kun en av ti som starter på skolen er kvinne. Arbeidet bør intensiveres med nye tiltak som fremmer rekrutteringen.

Oversikt over opptaket 2018-2021	2018	2019	2020	2021	2022
Søkere totalt	457	620	998	1162	1277
Totalt opptak	109	112	144	168	168
Kvinnelige søkere	25	55	115	131	185
Kvalifiserte kvinner	12	29	49	80	106
Tilbudt studie plass kvinner	3	18	10	17	19
Poenggrense %			45	48,2	50,0

Fagskolen mener det er tre tiltak som kan øke kvinneandelen.

- 1) Skolen må videreføre markedsføringen rettet mot kvinner.
- 2) Skolen bør vurdere om kriteriene for opptak åpner for flere kvinnelige søkere.
- 3) Skolen må vurdere om ekstra kjønnspoeng er mulig ifølge Kunnskapsdepartementets lovverk.

Markedsføring

Lokførerskolen har siden 2019 hatt særlig søkelys på kvinnelige søkere i all markedsføring. Hensikten har vært å illustrere at kvinner, like godt som menn, kan bli lokførere. Kvinner har i hovedsak vært i sentrum for billed- og filmmateriell, og kvinnelige studenter har blitt trukket fram som intervjuobjekter til redaksjonelle intervjuer og i forbindelse med innholdsmarkedsføring. I innholdsmarkedsføringen har det alltid blitt trukket fram at kvinner har samme forutsetninger for å bli dyktige lokførere som menn har.

Til dags dato har 11 kvinnelige studenter stilt opp på bilder, filmer og intervju for å markedsføre Lokførerskolen.

Våre digitale rekrutteringskampanjer i nettaviser og på sosiale medier har vært direkte rettet mot kvinner i en fordeling av 40 % menn og 60 % kvinner 2019 – 2022. Det innebærer at flere kvinner enn menn får opp vårt markedsføringsmateriell i sine feed (en digital sides innhold, bilder, tekst eller annet, som fornyes fortløpende) på de ulike nettavisene, på Google og på sosiale medier (Facebook og Instagram).

Forslag:

Lokførerskolen vil fortsette å ha fokus på kvinnelige søkere innen markedsføring.

Nye kriterier for opptak

Opptakskravet for opptak gis gjennom mange godkjente fagbrev fra videregående skole. I tillegg kvalifiserer fullført og bestått videregående opplæring med spesiell studiekompetanse. Kandidaten må dokumentere Matematikk R1 (eller Matematikk S1 og S2) og ett realfag på VG2-nivå.

Lokførerskolen har valgt ut dette ut ifra EUs direktiv 2007/59/EF, som er utgangspunkt for Førerforskriften (FOR-2009-11-27-1414). Her framheves fem kjernekompetanser:

1. Forståelse av teknikk og materiell (eks. hva påvirker bremseeffekt)
2. Sikkerhetsoverblikk (eks. simultanhandtering under framføring)
3. Robusthet (mental styrke for å håndtere uønskede hendelser)
4. Service (bl.a. kommunikasjon med kunder)
5. Innlæringssevne (oppdatering av nye regler og instruksjoner)

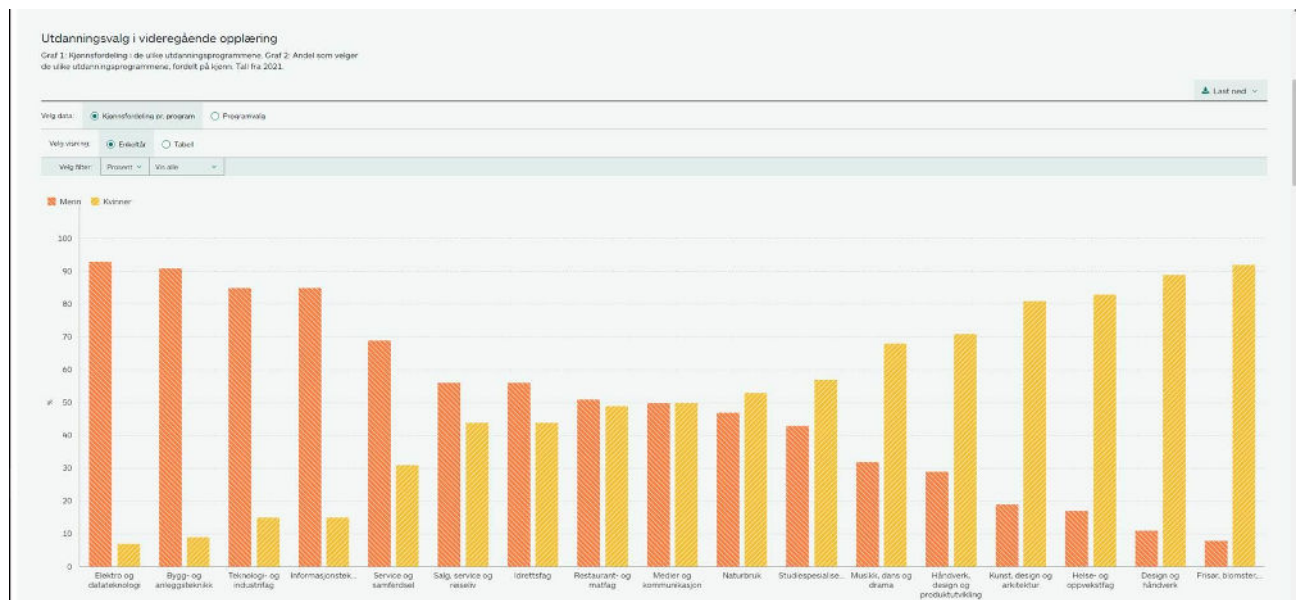
Skolens opptakskrav reflekterer disse kjernepunktene. Fagskolen ønsker studenter som har grunnleggende kunnskap og kompetanse i teknikk og/eller mekanikk. Lokomotiv er bygget opp av elektriske komponenter og mekaniske deler. Opptakskriteriene er derfor relatert til mekanikkfaget, elektrofag, jernbanefag og/eller en bred realfaglig kompetanse fra videregående skole.

Fagbrev gir i henhold til Fagskoleforskriften ekstrapoeng for å få studieplass ved en fagskole. Studiespesialisering gir ingen ekstrapoeng.

I tillegg gir relevant yrkespraksis 1 poeng per 6. måned i yrket. Det kan gis inntil 10 poeng for relevant yrkespraksis.

Det er flest gutter som velger disse fagbrevene og tradisjonelt er det derfor menn som også har yrkespraksis som gir ekstrapoeng.

Skolen har gjennomgått fagbrev som kan muliggjøre at flere kvinner kvalifiserer for opptak. Det er få nye fagbrev som bør/kan kvalifisere.

[\(BUF-dir - Utdanningsvalg i videregående opplæring\)](#)

Lokfører skolen har vurdert om vi kan gjøre kvalifikasjonskravet fra studie-spesialisering "bredere" for å få flere kvinnelige søkere. Alle elever som tar studiespesialisering, har naturfag (140 timer) i Vg1. Lokfører skolen mener at elever fra videregående skole trenger kun R1-matematikk eller S1- og S2-matematikk som fordypning som et krav. Vi mener at dette ikke vil svekke søkerens kvalifikasjoner for å gjennomføre lokomotivførerutdanningen vesentlig.

Forslag:

Lokfører skolen foreslår at elever med vitnemål fra videregående skole med R1-matematikk eller S1 og S2-matematikk som fordypning er kvalifisert for opptak ved Lokfører skolen.

Kjønns-poeng

I [Forskrift om opptak til høgare utdanning](#) FOR-2017-01-06-13 kan det gis tilleggspoeng for det underrepresenterte kjønn:

§ 7-9. Tilleggspoeng for det underrepresenterte kjønn

(1) For å jamne ut forskjellar og oppnå meir likestilling mellom kjønn, kan departementet for enkelte utdanningar fastsette at søkjarar av det kjønn som er klart underrepresentert blant studentar på eller yrkesutøvarar frå vedkommande utdanning, skal ha inntil 2 tilleggspoeng for ein avgrensa periode.

(2) Det blir berre gitt tilleggspoeng der det er godtgjort at andre verkemidlar ikkje har ført fram. Om erfaringar frå tidlegare opptak synleggjer at tilleggspoeng kan resultere i for låg representasjon av eit kjønn, kan ein vurdere om det kan innførast spesielle tiltak, jf. § 7-3.

(3) Ein søknad om å nytte tilleggspoeng må mellom anna innehalde ein vurdering av kvifor ein vil ha tilleggspoeng eller kvotar, jf. § 7-3. Vurderinga må omfatte både kva

kjønnsbalansen på studiet og i yrket er no, og kvifor det er viktig med god kjønnsbalanse i den aktuelle utdanninga. Ein må også vurdere omsynet til samfunnet og brukarane i eit kjønnsperspektiv. Søknader skal omfatte start og slutt punkt for tiltaket.

Kunnskapsdepartementet skriver i [Rundskriv F-06-19](#) Forskrift om opptak til høgre utdanning:

Institusjonar og/eller fagmiljø som meiner at det er naudsynt å bruke tilleggspoeng eller kvote for å styrke kjønnsbalansen og auke delen av det kjønnet som er sterkt underrepresentert i yrke eller studium, må dokumentere og grunngi søknad. Departementet minner om at positiv særbehandling inneber at det blir foretatt eit bevisst val om å gi representantar frå det eine kjønnet eit gode som det andre kjønnet ikkje får. Siktemålet er å oppnå større grad av likskap mellom kjønna på eit overordna nivå for å jamne ut strukturelle forskjellar i samfunnet. Dette kan bidra til at det over tid oppstår ønska endringar i samfunnsstruktur og mindre diskriminering av individ. Positiv særbehandling kan skape debatt, fordi det på individnivå kan opplevast som urettferdig at eit kjønn vert kvotert inn i ei utdanning på kostnad av ein student frå det motsette kjønnet med høgre konkurransepoengsum.

Ein søknad om tilleggspoeng og/eller spesielle kvotar for det underrepresenterte kjønnet, jf. § 7-3 vil kunne innvilgast for ein avgrensa periode på inntil 5 år, jf. høyringsbrev av 14. august 2017. Søknaden må omfatte følgjande:

Kvifor ein vil ha tilleggspoeng eller kvotar, mellom anna kva ubalansen i fordeling av kjønn skuldast, kvifor det er viktig med jamn balanse, kva effekt ein kan forventa.

Kva slags tiltak som tidlegare er blitt vurdert og/eller prøvd ut.

Kva er kjønnsbalansen på studiet og i yrket no?

Veit ein noko om kva som er årsaka til skeiv kjønnsbalanse?

Kvifor er det viktig med god kjønnsbalanse i den aktuelle utdanninga?

Er det forhold i samfunnet eller i arbeidslivet eller blant brukarar som bør ivaretakast?

Institusjonane må sjølve legge fram forventa effekt av å gje eitt eller to kjønnspoeng.

Kor mykje vil kjønnsdelen endre seg?

Søknadar skal angi start og slutt punkt for tiltaket.

Dette lovverket gjelder ikke for fagskoler. Lovverket for fagskoler har ikke tatt inn en åpning for å bruke tilleggspoeng eller kvote for å styrke kjønnsbalansen og øke delen av det kjønnet som er sterkt underrepresentert i et yrke. Innenfor dette området blir fagskolen styrt i forhold til Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning ([fagskoleforskriften](#)) kapittel 2 og 3.

I NOU 2020:3 ([Ny lov om universiteter og høyskoler](#)) diskuterer utvalget særbehandling for kvinner i spesielle studier og at i enkelte tilfeller kan det åpnes for positiv særbehandling i høyere utdanning. De framhever at positiv særbehandling kan oppfattes som urettferdig fordi en person av et bestemt kjønn kommer inn på et studium på bekostning av en student av det motsatte kjønn som har høyere konkurransepoengsum. Utvalget sier videre at for noen grupper kan det være behov for kontinuerlig positiv særbehandling for å oppnå reell likestilling. Det er viktig å ans særbehandling være et unntak fra likebehandlingsprinsippet. Prinsippet som må gjelde er at det må stilles krav om at samtlige søkere skal gis en objektiv og individuell vurdering, slik at det er mulig for den best kvalifiserte søkeren å få studieplassen. Utvalget avslutter sin diskusjon med at det er må være et krav om at særbehandlingen opphører når formålet med forskjellsbehandlingen er oppnådd.

Utvalget diskuterer i stor grad karakterer for å komme inn på studiet. I Lokførerskolens tilfelle opplever vi en systematisk skjevfordeling i fagbrev som kvinner ikke velger. Det vil si at kvinner i liten grad har den kompetansen vi søker i opptaket.

Forslag:

Lokførerskolen vil spørre Kunnskapsdepartementet om muligheter for å endre Fagskoleloven, slik at fagskoler kan gi positiv særbehandling for å oppnå reell likestilling.

Konklusjon

Skolen bør kontakte Kunnskapsdepartementet for å spørre om de vil kunne vurdere endringen i fagskoleforskriften slik de har gjort i forskrift om opptak til høgare utdanning. I samtale mellom NOKUT og skolen, anbefaler NOKUT denne framgangsmåten for å kunne bruke tilleggspoeng.

Forslag til vedtak

Styret ber rektor om å rette en skriftlig henvendelse, på vegne av styret, til Kunnskapsdepartementet. Styret ber om at departementet vurderer endring i fagskoleloven eller fagskoleforskriften, slik at fagskoler kan gi positiv særbehandling for opptak for å oppnå reell likestilling.

Styret vedtar at elever med vitnemål fra studiespesialiserende videregående skole med R-matematikk eller S-matematikk som fordypning er kvalifisert for opptak ved Lokførerskolen fra 2023-opptaket.

Styret ber rektor om å følge opp aktiv markedsføring mot mulige kvinnelige kandidater de neste års opptak.